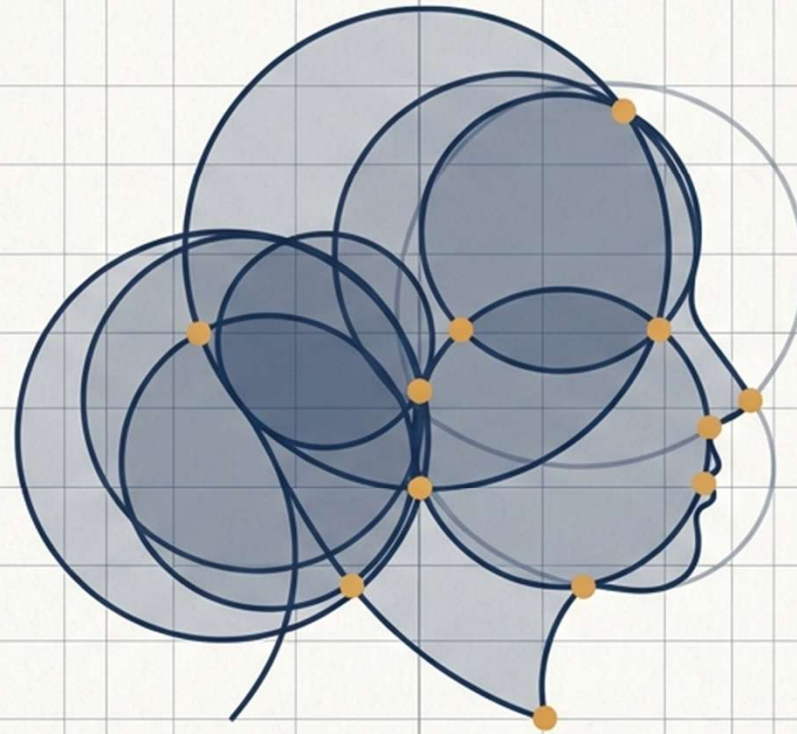

Metodologie výzkumu celoživotního vývoje

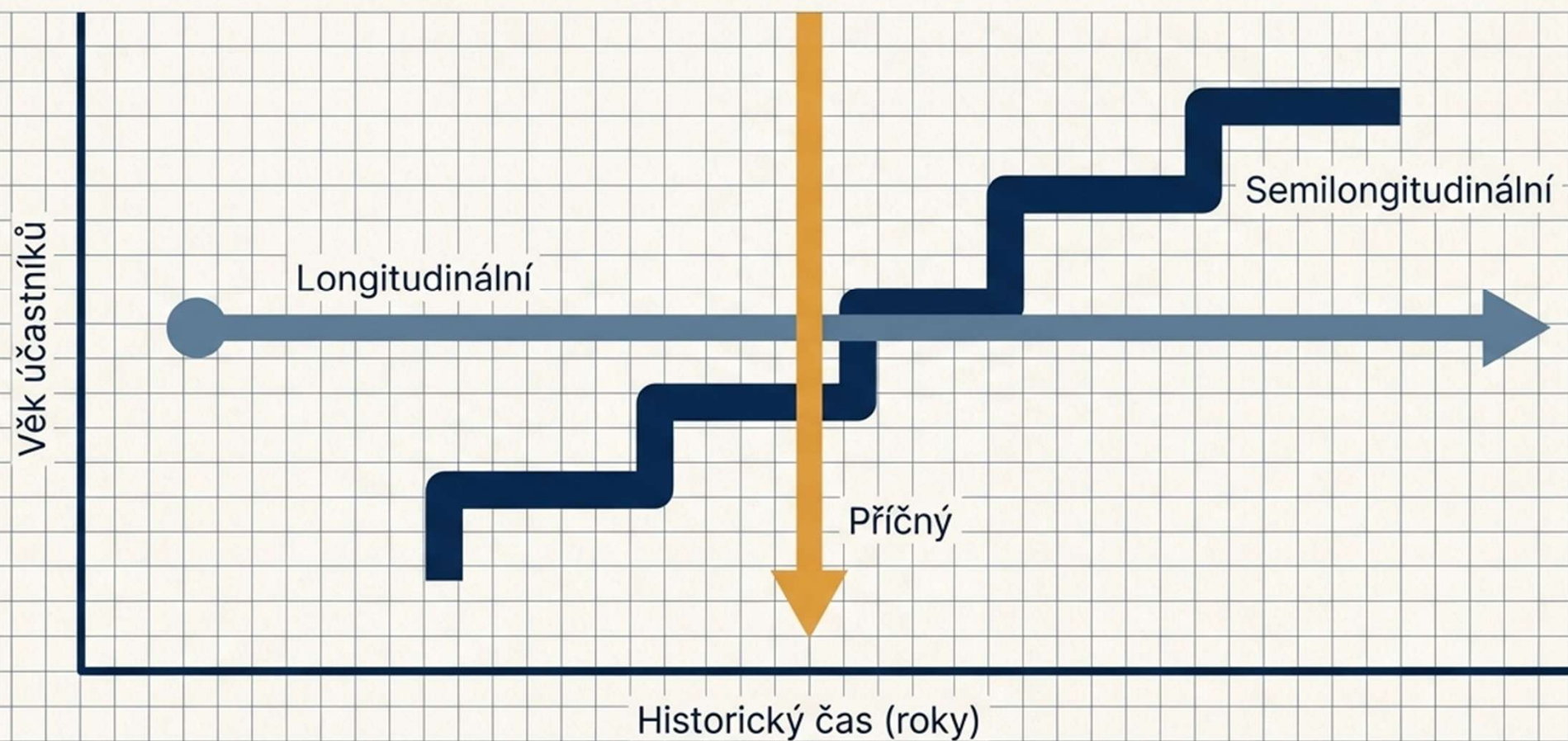
Architektura času v psychologickém bádání

Zachycení vývojových změn v čase

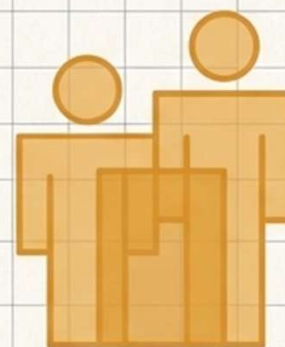
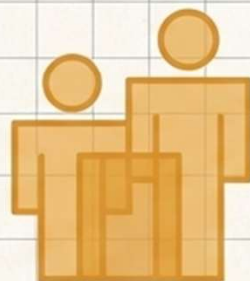
**Jak měřit to,
co neustále
plyne?**

Tři základní plány výzkumu

Longitudinální (podélný) design

Dlouhodobé sledování změn u stejné uzavřené kohorty v průběhu času.

Krátkodobé:
do 2 let

Střednědobé:
do 10 let

Dlouhodobé:
více než 10 let

Milníky longitudinálního výzkumu

Svět

Terman Study of Gifted (1921):
Sledování nadaných dětí (Genetic
Studies of Genius).

Výsledek: Nadané děti jsou v
dospělosti vysoce úspěšné a zdravé.

Česká stopa

Historická: Pražská studie
nechtěných dětí (Matějček, Dytrych,
Schüller, 60. léta až do 35 let věku).

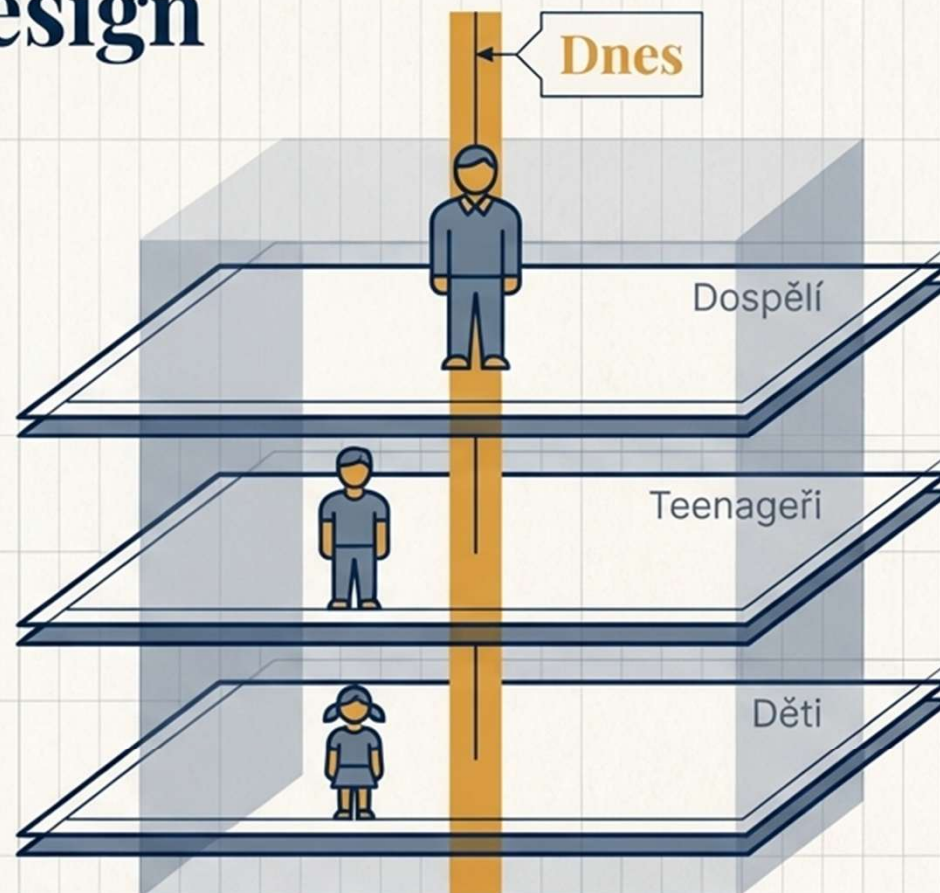
Současné: (C)ELSPAC (od 1990),
projekt ELDEL.

Příčný (průřezová) design

Sledování změn u různých věkových kohort v jeden specifický časový bod.

Klasické příklady:

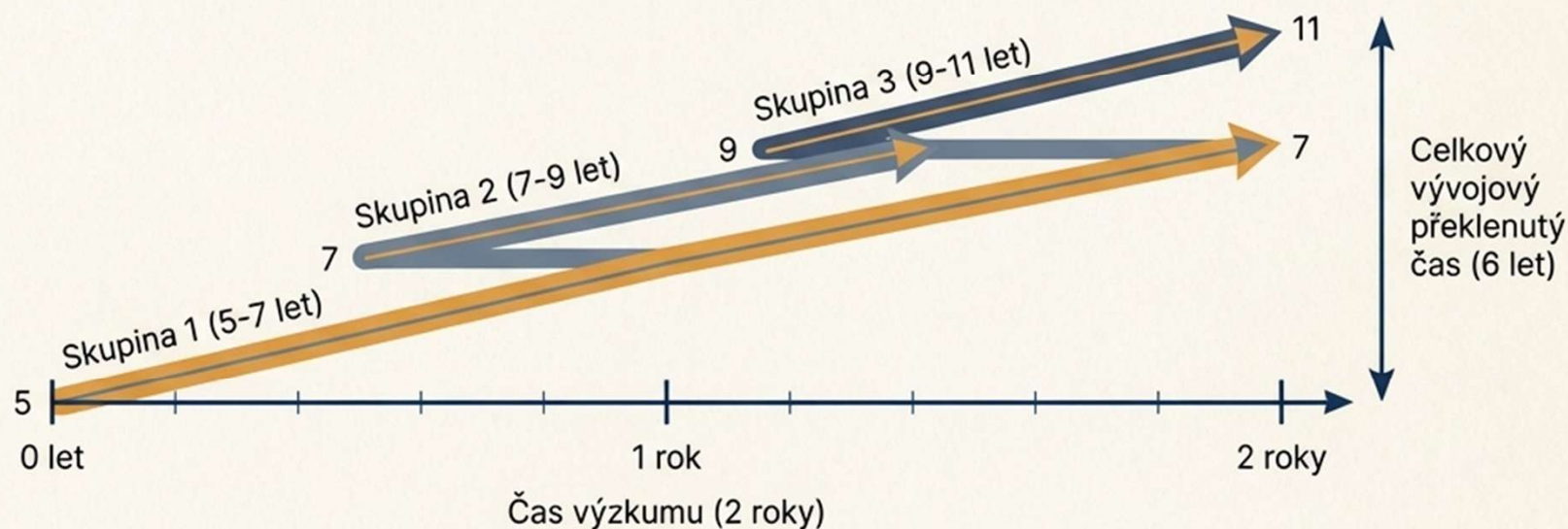
- Piagetovy výzkumy intelligence.
- Bergström (výzkum dětí po rozvodu).

Semilongitudinální design

Zlatá střední cesta. Kombinuje příčný a longitudinální přístup.

Sleduje několik věkových skupin po omezenou dobu. Zásadně zkracuje celkový čas výzkumu, ale zachovává sledování v reálném čase.

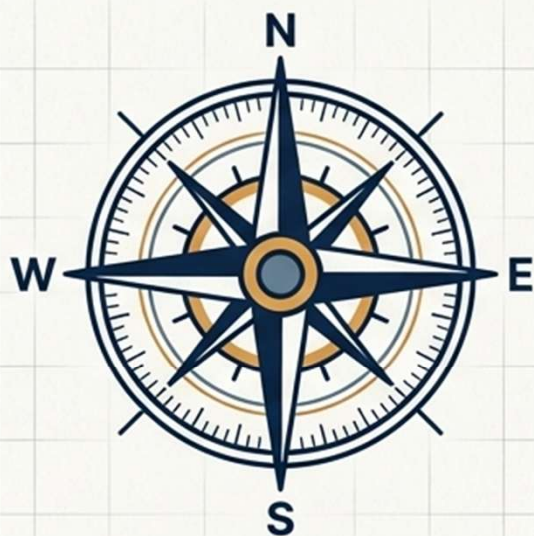
Studium více skupin současně překlenuje celou 5 až 11letou vývojovou mezeru za pouhé 2 roky reálného času.

?

Diagnostická matice designů

Longitudinální	Příčný
(✓) Skutečná vývojová změna (✓) Přesné sledování jednotlivce (✗) Mortalita vzorku (ztráta účastníků) (✗) Drahé, časově náročné, zastarávání metod	(✓) Rychlé a levnější (✓) Stabilní vzorek (✓) Metodologická konstantnost (✗) Nepravá vývojová změna (✗) Kohortový efekt (vliv různých historických událostí)

Mapování nového a detailního

Explorační studie

Počáteční výzkum k prozkoumání zcela nového jevu.

Příklad: Pilotní studie vlivu digitálních technologií (tabletů) na spánek batolat.

Kazuistika (Case study)

Detailní, hloubkové studium jednoho případu či jedince.

Příklad: Kazuistika vývoje dítěte s vývojovou dysfází v inkluzivním vzdělávání.

1. Kazuistika: Hloubka jednoho případu

Kdy jedna anomálie testuje celou teorii

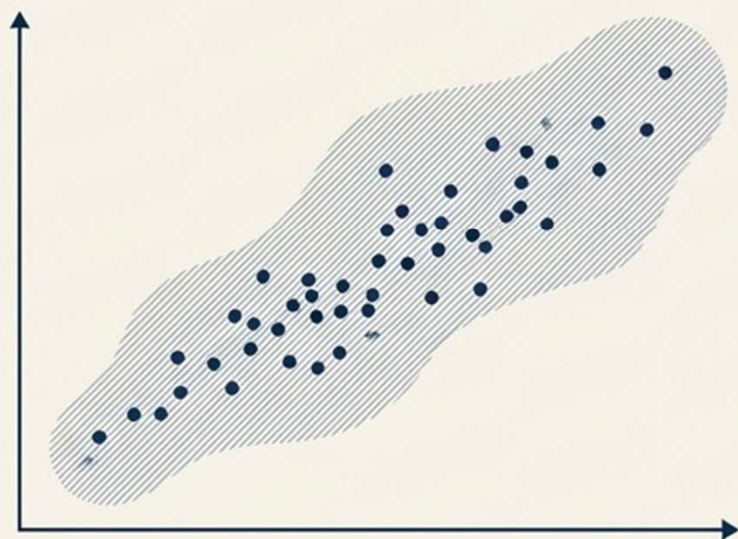
normální populační data

1. Kontext (Případ Genie):
11 let extrémní sociální a senzorické izolace.
2. Výzkum:
4 roky intenzivního sledování vývoje
(výzkumnice Susan Curtiss).
3. Cíl a dopad:
Testování hypotézy „kritické periody“ pro
osvojení řeči. Unikátní vhled, který by jinak
nebylo možné eticky zkoumat.

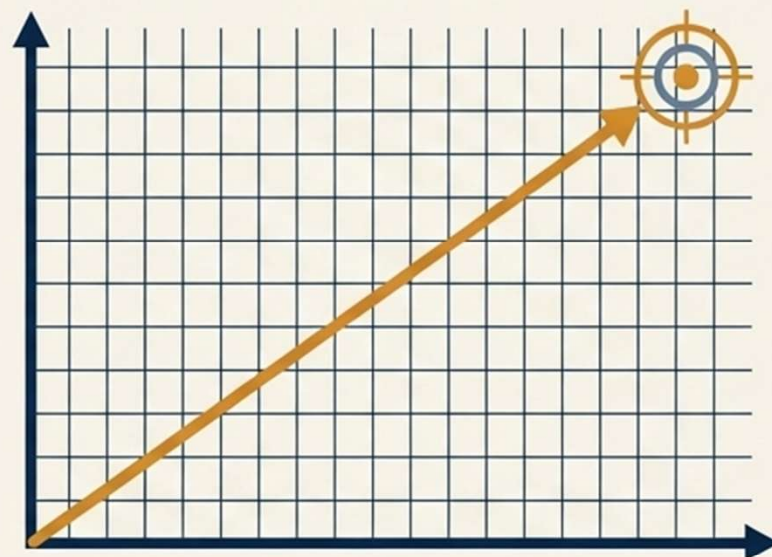
Hledání souvislostí a předpovědi

Korelační výzkum

Hledání **souvislostí** mezi proměnnými (bez prokázání kauzality). **Příklad:** Vztah mezi mírou optimismu a rychlostí rekonvalescence po operaci.

Regresní modely

Předpovídání hodnoty jedné proměnné na základě jiných. **Příklad:** Predikce akademického úspěchu na základě socioekonomického statusu rodiny.

2. Korelační výzkum: Hledání vzorců a pastí

Skutečná věda

Studie 180 jeptišek.

Pozitivní emoce vyjadřované v rané dospělosti
(ve 22 letech) silně a prokazatelně korelují
s celkovou délkou života.

Absurdní past

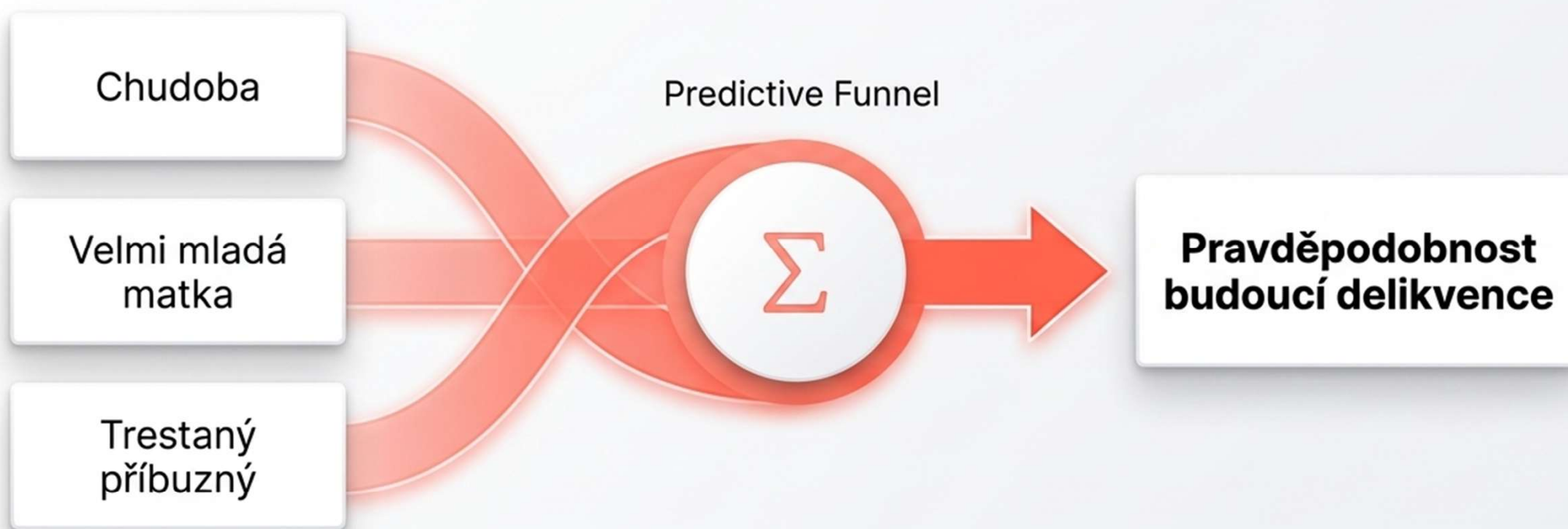
VŠ vzdělání a cesty do vesmíru.

Získání vysokoškolského diplomu vysoce koreluje
s lety do kosmu. (Diplom vás ale do vesmíru
nevystřelí – obojí je pouze důsledkem jiných faktorů).

KORELACE $\neq$ KAUZALITA
(Vztah neznamená příčinu)

3. Regresní modely: Měření vlivu prediktorů

Cambridgeská studie vývoje delikvence

Váha a interakce těchto faktorů společně určují pravděpodobnost budoucí delikvence jedince. Modelujeme budoucnost na základě dat.

Příklad z praxe: Studie HBSC v ČR

Health Behaviour in School-Aged Children

Období:
2002–2014

16 617

N = respondentů

Sledované
věkové kohorty:
11, 13 a 15 let

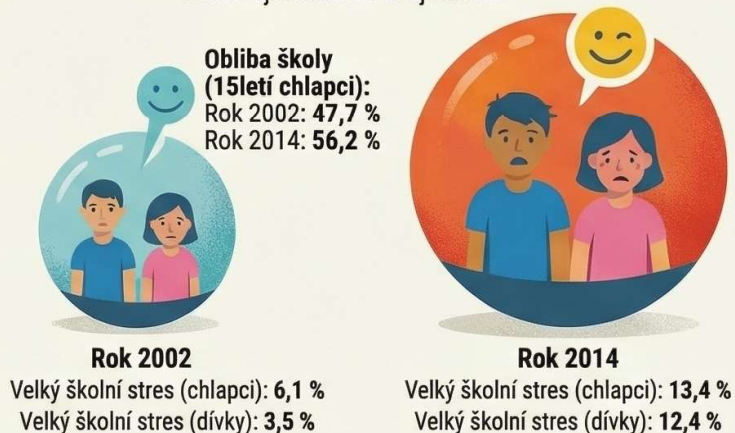
Trendy v psychosociálním prostředí českých škol (2002–2014)

Shrnutí hlavních zjištění studie HBSC o spokojenosti českých žáků, vnímaném stresu a vlivu školního prostředí na jejich pohodu. Vychází z dat více než 16 000 žáků ve věku 11, 13 a 15 let.

VÝVOJ SPOKOJENOSTI A STRESU

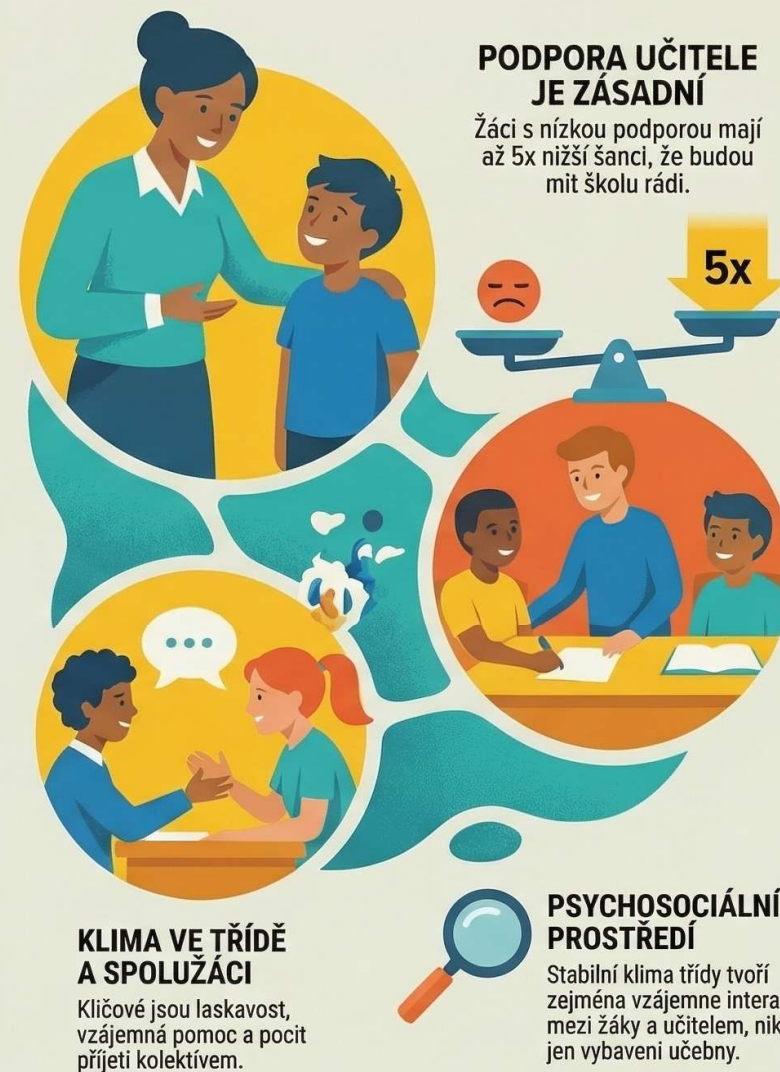
DRAMATICKÝ NÁRŮST ŠKOLNÍHO STRESU

Dívky versus chlapci

Dívky mají školu obecně raději, ale jsou náchylnější k silnému stresu.

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VZTAH KE ŠKOLE

Jak kriticky hodnotit studii?

Diagnostic Dashboard

Vzorek: Jaká je velikost a složení?
(Reprezentativnost)

Metody: Jsou použité nástroje validní pro daný věk?

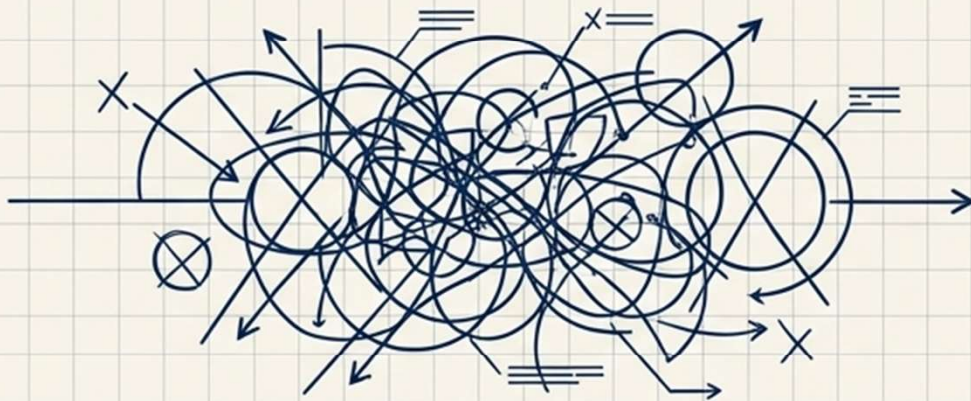

Data: Jaký je způsob zpracování dat?
(Korelace vs. Kauzalita)

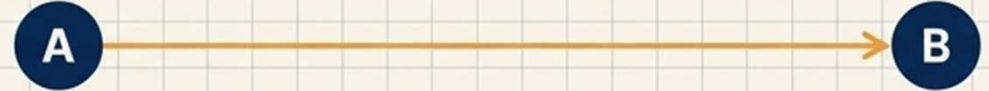

Kontext: Byla zohledněna kulturní a jazyková specifika?

Occamova břitva ve vědě

Zbytečná složitost

Princip jednoduchosti

Základní princip

Není nutno dokazovat výsledky nadbytečným počtem argumentů, když pravda je jasná a jednoduchá.

Einsteinova parafráze

U všeho by se mělo postupovat co nejjednodušeji to jde, ale ne zjednodušeně.

Pozor na zkratky: Ve vývojové psychologii se často nebezpečně zjednodušuje (např. poučka “stres matek v těhotenství určuje psychický vývoj jedince” ignoruje komplexitu jiných vlivů).

Závěrečné varování

Dočíst! Chyby, podvody, etické aspekty výzkumu.

Děkuji za pozornost.